

# LEMONDÁS A TÁRGYALÁSRÓL TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE

NAGY ANITA\*

A vádalku általában gyakorlati megfontolásból került bevezetésre. Enyhébb büntetést felajánlani az együttműködésért cserébe, kevésbé problematikus, mint az igazságszolgáltatás szüneteltetése vagy indokolatlan késlekedése. Ugyanakkor egyes vélemények szerint ez a jogintézmény nem az ügyek nagy száma által kikényszerített sajnálatos engedménynek, hanem a jövő humanus eljárási modelljének tekinthető.<sup>1</sup>

Az tény, hogy az eljárás meglehetősen rövid, hiszen a bíróság előtti vádlott kijelentését az ügyész és vádlott, illetve védője közötti egyezkedés előzi meg. A tárgyaláson mindössze ezen megállapodás realizálására kerül sor. Ezt illusztrálja az alábbi idézet Révész Judit tollából<sup>2</sup>: „Képzeljük el, hogy valahol az Amerikai Egyesült Államokban betoppanunk egy tárgyalóterembe, ahol a (12 dühös ember) helyett csupán a büntetőeljárás négy főszereplőjét, a vádlottat, a védőjét, az ügyészt és a tárgyaló bírót találjuk. Leülve a teremben azt tapasztaljuk, hogy a bizonyítékok hosszas felvonultatása helyett a vádlott és a bíró gyors diskurzust folytat le egymás között. A vádlottat a védője a korábbi megbeszélések során mindenről kioktatta, és így a vádlott a bíró kérdéseire gyors, határozott válaszokat ad. Ezek után a bíró kiszabja a jogerős büntetést és a tárgyalást befejezettnak nyilvánítja. Ha ebben a pillanatban ránézünk az óránkra, látjuk, hogy mindössze húsz perc telt el a tárgyalás megnyitása óta.”

A büntető igazságszolgáltatás túlterheltsége általános jelenség, ezt illusztrálja az alábbi cikk: „Egy bíró maximum 90-120 ügyet tud megfelelően feldolgozni. Ehhez képest egy adott időben ténylegesen munkát végző helyi bírósági bíróra eső folyamatban lévő ügyek száma 150-200.”<sup>3</sup> Az, hogy miért vált szükségessé ennek a merőben új jogintézménynek a bevezetése Magyarországon, nyilvánvaló, hiszen Az igazságszolgáltatás túlterheltsége mindenképp

---

\* DR. NAGY ANITA

egyetemi tanársegéd

Miskolci Egyetem ÁJK, Büntető Eljárásjogi és Büntetésvégrehajtási Jogi Tanszék

3515 Miskolc-Egyetemváros

<sup>1</sup> Kertész Imre: Megállapodás az elkövetővel. Rendészeti Szemle, 1993/10. sz. 22. o.

<sup>2</sup> Révész Judit: A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban. Jogtudományi Közlöny, 1999/6. sz. 265. o.

<sup>3</sup> Bírák Lapja, 1994/2. sz. 196. o.

maga után vonja az egyszerűsítő eljárások megjelenését, azaz a „legalitás elvének áttörését és az opportunitás elvének térhódítását”<sup>4</sup>

Az Európa Tanács Ajánlása a büntetőeljárás egyszerűsítéséről<sup>5</sup> is az eljárások egyszerűsítését, gyorsítását szorgalmazza, valamint az Európai Emberi Jogi Egyezmény<sup>6</sup> 6. cikke a tisztességes tárgyalásról, amely az ésszerű időn belüli tárgyalás feltételeinek megteremtését teszi kötelezővé az Egyezményhez csatlakozó államok számára.

Az 1998. évi XIX. törvény miniszteri indokolása<sup>7</sup> kiemeli, hogy a megszokottól eltérő formák bevezetésére az eljárás gyorsítása és a bíróságok tehermentesítése ad okot. A bírósági túlterheltség mellett, célszerű a büntetőeljárásban, új, eddig nem ismert jogintézmény bevezetése, amely szintén az ügyek minél hamarabbi befejezését eredményezi. Ezt szolgálhatja a „lemondás a tárgyalás” jogintézménye Magyarországon.

A tárgyalásról lemondás a magyar büntetőeljárás merőben új jogintézménye, melyet az 1999. évi CX. törvény iktatott be az 1973. évi I. törvénybe és melyet a jelenleg hatályos Be. is fenntartott. Alkotmányunk 57. § (1) bekezdése kimondja, hogy a büntetőeljárás alá vont személynek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádat a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. Ennek megfelelően a Be. 3. § alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádról bíróság döntsön és a bűnösség megállapítására, továbbá a büntetés kiszabására egyedül a bíróság jogosult. Ebből következik, hogy a terheltnek joga van a tárgyaláshoz, azonban ez az egyszerűsítő eljárás lehetővé teszi, hogy erről a jogáról lemondjon. Az eljárás azonban nem a bírósági eljárás egészéről, hanem csak a tárgyalásról való lemondást teszi lehetővé. Ez jelentős munkateher csökkenést biztosít. Ez a jog azonban nem korlátlan, a legsúlyosabb büntetésekkel fenyegetett bűncselekmények esetén a terhelt érdekei is azt kívánják, hogy a bírósági eljárásra sor kerüljön.<sup>8</sup>

Igaz, hogy a vádalku az igazságszolgáltatás működőképessége fenntartásának alapvető intézményévé vált<sup>9</sup>, mégis a jogintézmény bevezetése nem egyértelműen kedvező fogadtatásban részesült, mivel az eljárás idegen a magyar eljá-

<sup>4</sup> Révész Judit: i. m. 265. o.

<sup>5</sup> No. R 87/18 a büntetőeljárás egyszerűsítéséről, elfogadta a Miniszteri Bizottság 1987. szeptember 17-én, Strassbourg 1988.

<sup>6</sup> 1993. évi XXXIII. törvény Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.

<sup>7</sup> Igazságügyi Közlöny, CVI. évfolyam 7. sz. 1092. o.

<sup>8</sup> Az 1999. évi CX. törvény 113. §

<sup>9</sup> Kelemen Ágnes: A vádalku, illetve megegyezés az Amerikai Egyesült Államok igazságszolgáltatásában. Magyar Jog, 1990/10. sz. 860. o.

rási rendszerben. Sokan az angolszász jogrendszerben meghonosodott vádalku (plea bargaining) intézményének magyar megfelelőjét látták benne.

A lemondás tárgyalásról is tartalmaz konszenzuális elemeket, hiszen a vád és a védelem egyetértése szükséges az alkalmazásához. Eltérően azonban az angolszász megoldástól nem folyik alku a büntetés mértékéről vagy annak elengedéséről, és a bíró az egyezség kialakításába semmiképp sincs bevonva. Az alku, a konszenzus, tehát nem a vádra vonatkozik, hanem az eljárási forma alkalmazására terjed ki.<sup>10</sup> Erre tekintettel tekintünk át a vádalku megjelenésének történetét és nemzetközi megjelenési formáit.

## Vádalku fogalma

Amennyiben a vádalku fogalmát definiálni szeretnénk, Stephen Saltzburg szava-it kell, hogy idézzük: A vádalku során „a terhelt beleegyezik abba, hogy bűnös-nek vallja magát az ellene felhozott vád tekintetében, bízva abban, hogy minde-zért cserébe valamit kap az államtól”<sup>11</sup> A vádalku fogalmának meghatározása nehézségekbe ütközik, mert „még abban sincs egyetértés, hogy milyen elemek megvalósulása esetén beszélhetünk vádalkuról (vádelejtésnek, vádmódosításnak vagy egyetértett bünteteskiszabási indítványnak kell történnie)”<sup>12</sup>

Az újabb tanulmányokban a vádalkut az ügyész, a vádlott és a védő kö-zötti megegyezésként definiálják, melynek lényege, hogy a vádlott beismerésért (guilty plea) valamilyen ellenszolgáltatást kap:<sup>13</sup> az ügyész ígéretet tesz arra, hogy :

- a) nem a legmagasabb büntetést fogja indítványozni, hanem vádlott számára jóval kedvezőbbet,
- b) eltekint a súlyosbító körülményektől és a bűncselekmény enyhébben minősü-lő alakja szerint emel vádat
- c) felfüggesztett büntetés kiszabását ígéri,
- d) más bűncselekményt nem hoz fel a vádlott terhére,
- e) a vádlott által elkövetett különböző bűncselekmények közül csak egyben tart-ja fenn a vádat,

<sup>10</sup> Király Tibor: Büntetőeljárás jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 559. o.

<sup>11</sup> Stephen Saltzburg: American Criminal Procedure. 3rd Ed. ACB-1, 1989, 794. o.

<sup>12</sup> Grmela Zoltán: Vádalku – az amerikai modell. Magyar Jog, 1993/6 sz. 368. o.

<sup>13</sup> Plea bargaining in the USA – Principals Principles, Institut of Criminal Law and Procedure. Georgetown University, Washington, 1980, 2. o. in: Fakó Edit: Vádalku a kontinentális jogrend-szerben. Sectio Juridica et politica Tomus XX/1 Miskolc University Press, Miskolc, 2002, 274. o.

- f) kiterjedhet a plea bargaining harmadik személyekre is, ebben az esetben az ügyész lemond pl. a bűnszegéd felelősségre vonásáról,  
g) alku tárgya lehet a büntetés-végrehajtás helye és módja.<sup>14</sup>

A vádalkuban a kompromisszumkészségnek ugyanakkor nagy jelentősége van, amelyet kifejez Mike McConville,<sup>15</sup> aki szerint a plea bargaining eljárásban nagy figyelemmel kell lenni az egyezséget lefolytató személyek kompromisszumkészségére.

### A vádalku elhelyezése a büntető eljárásjog kompromisszumos eljárásaiban

Az opportunitás alapelvének gyakorlati megvalósulását szolgálják a büntetőeljárásban a *megegyezésen alapuló eljárások*. Amennyiben megpróbálkozunk ezen eljárások csoportosításával az alábbiakat mondhatjuk el:

#### A) Megegyezéssel eljárás-megszüntetés

Ezekben az esetekben már a bírósági ügyszak előtt lezárul a büntető ügy. Sem a terhelt, sem az ellene indult büntetőeljárás nem kerül a bíróság elé.

a) Megállapodás az elkövetővel (együttműködő gyanúsított), illetőleg a fedett nyomozóval szemben, feljelentés elutasítása, illetőleg nyomozás megszüntetése fejében. „A feljelentést el kell utasítani azzal a bűncselekménnyel megalapozottan gyanúsítható *fedett nyomozóval* szemben, aki a cselekményt szolgálati feladata teljesítése közben bűnüldözési érdekből követte el, és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.”<sup>16</sup> Amennyiben pedig együttműködő gyanúsítottról van szó, akkor pedig a feljelentés elutasításának különleges oka az, hogy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az adott, vagy más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva, olyan mértékben együttműködik a hatóságokkal, hogy az együttműködéshez fűződő érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.<sup>17</sup> Ugyanezeket a szabályokat találjuk a Be. 192. § (2) bekezdése és 192. § (1) bekezdése alatt is a nyomozás megszüntetésének eseteinél.

<sup>14</sup>Plea bargaining in the USA, Institut of Law Enforcement and Criminal Justice. Georgetown University, Washington, 1978. 25. o. in: Fakó Edit: Vádalku a kontinentális jogrendszerben. Sectio Juridica et politica Tomus XX/1 Miskolc University Press, Miskolc, 2002. 275. o.

<sup>15</sup> Mike McConville: Politika és etika a plea bargaining eljárásban. Journal of Law and Society, Volume 25, Number 4, 562. o.

<sup>16</sup> Bánáti János–Belovics Ervin–Csák Zsolt–Sinku Pál–Tóth Mihály–Varga Zoltán: i. m. 287. o.

<sup>17</sup> Uo. 286. o.

b) Diverzió. Míg az előbbi megoldás a bűnüldözési célokat szolgálta, addig a most felvázolandó megoldás a sértett helyzetének javítását, kárigényének kielégítését szolgálja. A viktimológia egyre népszerűbbé válása kapcsán egyre inkább előtérbe kerül a sértett és vele együtt az, hogy az állam büntető igényének érvényesülése helyett a sértettnek kell igazságot szolgáltatni. A megoldás lényege, hogy a terhelt vállalja, hogy az eljárás megszüntetése fejében kiegészíti a sértettel és az okozott kárt megtéríti. Ez az eljárás (mediációs eljárás) az 1970-es években diverzió vagy büntető útról való elterelés néven került be a büntetőjogi terminológiába.

c) Pénzösszeg fizetése fejében történő eljárás-megszüntetés. Ez a megoldás lehetőséget ad arra, hogy bizonyos pénzösszeg fizetése esetén, csekélyebb súlyú bűncselekmény miatt a büntetőeljárás már a nyomozás során lezáruljon, enyhítve ezzel a bíróságokra nehezedő munkaterhet. Németországban a gyakorlat kezdte áttörni a szabályozást, mivel előfordult olyan eset is, hogy a védői javaslatra az ügyész nem emelt vádat olyan „fehérgalléros” bűnügyben, ahol az okozott kár értéke 100.100.DM-t is elérte, miután a terhelt nagy összegű pénzt fizetett egy jótékonyasági szervezetnek.<sup>18</sup>

#### *B) Egyszerűsített bírósági eljárások*

a) Rövidített eljárás. Ha a terhelt hozzájárul, hogy lemond a tárgyalásról, annak garanciáiról, a bíróság cserébe törvényi rendelkezés alapján enyhébb büntetést szab ki, mint amennyit a tárgyalás alapján megítélne. Mivel a jogalkotó eleve rögzíti, hogy milyen kedvezmény adható (mint azt a magyar Be. is teszi a 534. § (2) bekezdésében a hozzájárulásért, hiányzik az alkudozás az eljárásból.

b) Büntetőparancs. A megegyezéshez kapcsolódó eljárás a büntetőparancs, azaz a tárgyalás mellőzések eljárás, (amelyről a későbbiekben részletesen lesz szó), ahol az egyszerűsítés és gyorsítás ára az egyes alapelvek sérülése.<sup>19</sup> Ezek az alapelvek amelyek sérülnek: a közvetlenség (hiszen a bíró az „íróasztal mellett dönt”)<sup>20</sup>, a nyilvánosság, a szóbeliség és nem érvényesül a kontradiktórikus eljárás sem.

c) Egyszerűsített eljárás. Példaként Franciaországban találkozunk ezen jogintézménnyel, amelynek lényege, hogy a francia eljárás a korrekcionalizáció intézményét használja úgy, hogy az ügyészség az esküdtbíróságok túlterheltsége miatt, bizonyos büntettek helyett (amelyek egyébként esküdtbírósági hatáskörbe tartoznának) vétség miatt vádolja meg az elkövetőt, így azokat a tényállási ele-

<sup>18</sup> Hermann Joachim: A büntetőeljárás reformja Kelet-és Nyugat-Európában. Magyar Jog, 1993/6. sz. 305. o.

<sup>19</sup> Bánáti János–Belovics Ervin–Csák Zsolt–Sinku Pál–Tóth Mihály–Varga Zoltán: i. m. 480. o.

<sup>20</sup> Uo. 480.o.

meket, amelyek a súlyosabb minősítést alapozzák meg, a vádemelésnél nem veszik figyelembe.

d) Vádalku. A lemondás a tárgyalásról a magyar jogban merőben új jogintézmény, amelyet nem egyhangú egyetértéssel fogadnak a szakmai körök. Sokan azt gondolják, hogy ez az angolszász, különösen az amerikai joggyakorlatban alkalmazott vádalku (plea bargaining) bevezetése a magyar jogba, ami ellentétes a hagyományos kontinentális jellegű jogunk rendszerével.<sup>21</sup> Lemondás tárgyalásról tartalmaz konszenzuális elemeket, hiszen a vád és a védelem egyetértése szükséges az alkalmazásához, eltérően azonban az angolszász megoldástól nem folyik alku a büntetés mértékéről vagy annak elengedéséről, és a bíró semmiképp sincs bevonva. Az alku, a konszenzus, tehát nem a vádra vonatkozik, hanem az eljárási forma alkalmazására terjed ki.<sup>22</sup>

### **Plea bargaining történeti fejlődése az USA-ban**

Az Egyesült Államokban az ügyek túlnyomó többségét az ún. bűnösség elismeréses eljárásban (guilty plea) döntik el. Bár az adatok mindig függnek az adott évben elkövetett bűncselekménytől, a helyszíntől és más körülményektől, de az tény, hogy 1994-ben az összes szövetségi ítéletek 91%-a a bűnösség beismerésével vagy *nolo contendere* (vád nem vitatásával) végződött.<sup>23</sup> Részben a tárgyalás-előkészítés szigorú szabályai miatt, az amerikai rendszerben a tárgyalással rendezett ügy ritka kivételnek tekinthető. Az ügyek kilencven százaléka a beismerő vallomás folytán tárgyaláson kívül, annak kitűzését megelőzően lezárul. A beismerő vallomást tevő vádlottat minden részletre kiterjedően tájékoztatják a beismerő vallomás következményeiről és a tárgyalás tartásának kéréséhez fűződő jogáról. Ha azonban a vádlott bíróság színe előtt beismerő vallomást tesz és lemond a tárgyalásról, a tárgyaláson kívül tett beismerő vallomás (amely azonban enyhébb ítéletet jelent majd) ugyanolyan hatályú, mint a tárgyalás végén meghozott, bűnösséget megállapító ítélet. Az előírászerű bírói kérdésekre adott válasz megadására húsz és negyven perc közötti idő áll rendelkezésre.<sup>24</sup>

---

<sup>21</sup> Király Tibor: i. m. 544. o.

<sup>22</sup> Uo. 559. o.

<sup>23</sup> Révész Judit: i. m. 265. o.

<sup>24</sup> Gordon Mahler: The institutions of bail and plea bargaining (USA szövetségi ügyész-helyettes New York Nyugati kerülete). CEELI American Bar Association Central and East European Law Initiative 114. o.

A vádalku gyors térhódításnak az egyik oka a bíróság és a büntetőeljárás struktúrájában keresendő.<sup>25</sup> Az esküdtbíróági eljárást a XVIII. században a bíró uralta, a vádlott saját maga gondoskodott a védelméről a „hivatásos” védő száma pedig kevés volt. A bizonyítás során felmerült kérdések általában egyszerűek voltak, ezért a perek gyorsan lezajlottak. A városiasodás, a kriminalisztikai módszerek és a törvényszéki orvostan fejlődésének hatására a bizonyítás kifinomult, és emiatt egyre fontosabbá vált a védők szerepe.

Az alkoholtilalom (prohibíció) idején jelentősen megemelkedett a bűnelkövetések száma, és ez a bűnüldöző hatóságok és a bíróságok túlterheltségéhez vezetett.<sup>26</sup> Mindezek hatására megnőtt az igény egy eljárást megelőző, az ügyek elintézését meggyorsító intézmény kialakítására. A megoldást a plea bargaining jelentette, amely törvényi szabályozás nélkül terjedt el és élt évtizedekig a gyakorlatban.

A vádalkut kezdetben tehát sub rosa, titokban folytatták le: a bíró az előkészítő ülésen megkérdezte a vádlottat, hogy beismerése az ügyész ígéretének az eredménye-e, mire a vádlott kijelentette, hogy nem. A vádlott – a védője tanácsát, illetve az ügyész ajánlatát elfogadva – tette ezt a kijelentést. A legtöbb esetben a bíró tudta, hogy ez a kijelentés hamis. Az eredmény az lett, hogy a vádalku nem lehetett bírói felülvizsgálat tárgya, így a vádlott egy cinikus társasjáték szereplőjévé vált.<sup>27</sup> Az Amerikai Egyesült Államok elnökének Büntetőjogi Tanácsadó Testülete 1967-ben nyilvánosságra hozott egy jelentést, amelyben bizonyos fenntartásokkal, elismerte a plea bargainingot,<sup>28</sup> majd 1968-ban az Amerikai Ügyvédi Testület hozott a vádalkura vonatkozó irányelveket, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága pedig 1971-ben a Santobello ügy<sup>29</sup> kapcsán a plea bargainingot jogszerűnek ismerte el.<sup>30</sup> 1974-ben a Legfelsőbb Bíróság elnöke a Kongresszus elé terjesztett egy javaslatot a Szövetségi Büntető Eljárásjogi Kódex kiegészítésére, mely javaslat alapján 1975-ben a plea bargainingot a

<sup>25</sup> Langbein, J.H.: Understanding the Short History of Plea Bargaining. Law & Society Rev. vol. 13. no. 2 (1979), 261. o.

<sup>26</sup> A jogintézmény az elmúlt évtized óta a bűnözés növekedése és a terjedelmes bizonyítási eljárás miatt a büntető rendszer működőképességének fenntartását biztosítja. Egyes becslések szerint a bíróság elé kerülő büntető ügyek 90%-ban születik ítélethozatal vádalku alapján) In: Dr. Grmela Zoltán: Vádalku – az amerikai modell. Magyar Jog 1993/6. sz. 368. o.

<sup>27</sup> Révész Judit: i. m. 266. o.

<sup>28</sup> The Challenge of Crime in a Free society. 136 Report of the President's crime Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. 1967

<sup>29</sup> Santobello v. New York, 404 U.S. 257., 260. (1971)

<sup>30</sup> Ezt megelőzően 1970-ben a Legfelsőbb Bíróság egyértelműen kimondta, hogy a vádalku, önmagában véve (per se) nem tekinthető alkotmányellenesnek Brady v. United States 397 U.S. 742 (1970) McMann v. Richardson 397 U.S. 759 (1970) Parker v. North Carolina 397 U.S. 790 (1970) In: Révész Judit: i. m. 266. o.



Rules of Criminal Procedureban (Rule 11 Federal) legitimizálták. Időközben az egyes tagállamok is beiktatták a vádalkut a büntetőeljárás rendjükbe.

### A plea bargaining eljárás

Azzal, hogy a vádlott a bűnösség beismerését választja, számos alkotmányos jogáról lemond. Így többek között lemond az Alkotmány V. Kiegészítésében biztosított jogáról, amely szerint önmagát senki nem köteles bűnösnek vallani, valamint senki nem kötelezhető arra, hogy maga ellen tanúskodjon. A vádlott lemond a XIV. Kiegészítésben biztosított azon jogáról is, amely azt garantálja, hogy egyetlen állam sem foszthat meg valakit életétől, szabadságától vagy tulajdonától *megfelelő törvényes eljárás nélkül* (Due Process of Law). A vádlott a bűnössége beismerését követően már nem hivatkozhat a XVI. Kiegészítésben írott jogára sem, amely szerint a vádlottnak joga van arra, hogy ügyét az esküdt-szék, gyors és nyilvános tárgyaláson bírálja el, valamint ahhoz sem lesz joga, hogy a tárgyalás során a terhelő tanúkkal szemben állhasson.<sup>31</sup>

A bűnösség beismerésének (guilty plea) fontos eleme, hogy a vádlott feltétlenül önkéntesen és a következmények tudatában mondott-e le alkotmányos jogairól és nem kényszer vagy tudatlanság következtében tette azt. Maga a „vádalku” tulajdonképpen két szakaszra osztható: az első szakasz az ügyész és a védő között zajló jogilag szinte szabályozatlan „alkudozás”,<sup>32</sup> a másik pedig a bűnösség beismerésének bírói elfogadása, mely formai szabályok tömegével körülbástyázott.<sup>33</sup> Az USA-ban a vádalku intézménye összefüggésben áll a vádemelés rendszerével és gyakorlatával. Az ügyészek a vádemelés és a vád képviselte által az Egyesült Államok érdekeit védik és képviselik, széles diszkrecionális jogkörrel rendelkeznek, és velük szemben az igazságszolgáltatásnak nincs semmilyen felügyeleti vagy felülvizsgálati joga. Így ha az eljárás ésszerű és gyors lebonyolításának érdeke megkívánja, joga van az ügyésznek a vádalku keretében vádat elejteni vagy enyhébb cselekményben fenntartani.<sup>34</sup>

<sup>31</sup> Az Egyesült Államok Alkotmánya magyar nyelven, az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetsége, U.S. Information Service gondozásában megjelent kiadványa alapján. In: Révész Judit: i. m. 267. o.

<sup>32</sup> Az a tény például, hogy az ügyész azért nyújtott be súlyosabb bűncselekmény miatt vádat, mert a terhelt elutasította vádalkura tett indítványát, a bíróság döntését egyáltalán nem befolyásolja. Lásd: Bordenkircher v. Hayes, 434 U.S. 357 (1978) in: Grmela Zoltán: Vádalku – az amerikai modell. Magyar Jog, 1993/6. sz. 368. o.

<sup>33</sup> Uo. 368. o.

<sup>34</sup> Kelemen Ágnes: A vádalku illetve megegyezés az Amerikai Egyesült Államok igazságszolgáltatásában. Magyar Jog 1990/10. sz. 860. o.



Az USA büntetőeljárási jogának sajátossága, hogy a *vádemelés már közvetlenül az eljárás megindítása után megtörténik*. A nyomozóhatóság – mihelyt tudomást szerez a bűncselekmény elkövetéséről –, előzetes nyomozásba kezd, melynek célja az alapos gyanú fennforgásának megállapítása. Ha a gyanúsítottat elfogják, őrizetbe veszik, s ekkor indul meg a vizsgálat. Ezzel egy időben a terheltet bíróság elé állítják és az ügyész ott közli vele a legsúlyosabb vádpontokat. A vád megalapozottságát csak ezután vizsgálják.<sup>35</sup> Ha a vádesküdszék a vádat megalapozottnak találja, az ügyész formálisan vádat emel és azt az előkészítő tárgyaláson ismerteti a vádlottal.<sup>36</sup> A vád korai megfogalmazása így lehetőséget ad arra, hogy az őrizetbe vételtől a főtárgyalásig az egyezségkötés létrejöhessen a vádhatóság és a védelem között. Az USA szövetségi büntető eljárési törvényei azonban kimondják, hogy a vádnak a *vádesküdszékhez való benyújtását megelőzően az ügyész nem bocsátkozhat alkudozásba*.<sup>37</sup> Az ügyész a vádat a bírósági jóváhagyással csak a tárgyalás megkezdéséig változtathatja meg, ezt követően kötve van hozzá. Ezért van kiemelkedő jelentősége az előzetes eljárás különböző fázisaiban létrejövő vádalkunak. Az őrizetbe vételtől a tárgyalás megkezdéséig a védő a vádpontok visszavonásáért cserébe a fennmaradó vádpontokra védeence beismerését ajánlja fel, vagy maga az ügyész kezdeményezi a vádpontok részbeni visszavonását a beismerés fejében.<sup>38</sup>

Az ügyész és a védő szerepe a plea bargaining eljárásban egészen más, mint a tárgyaláson, mivel az eljárás résztvevőinek, azaz a vádnak és a védelemnek maguknak kell mérlegelniük a bizonyítékokat, azaz, hogy a meglévő bizonyítékok alapján a vádlott felmentésének vagy bűnösségének megállapításának lehet helye. Az ügyész három célból törekszik a vádalkura: a) a vádlottat minél kevesebb energia-ráfordítással ítélik el, b) az eljárás megszüntetésének és a vádlott felmentésének valószínűsége a minimumra csökkenjen, c) a bíróság általa is elfogadható büntetést szabjon ki.<sup>39</sup>

A védők is szívesen bocsátkoznak alkudozásba. Az USA-ban a védő számára nincs biztosítva iratbetekintési joga, így saját nyomozásának eredményei állnak csak rendelkezésre és mivel ez meglehetősen költséges ilyen úton információhoz jutni, próbálnak a magánnyomozás terhére a védők megszaba-

<sup>35</sup> A vád megalapozottságának vizsgálata három formában történhet: ügyészség által lefolytatott eljárásban, bírói meghallgatás alapján, vádesküdszék előtti vádemeléssel.

<sup>36</sup> A formális vádra a terhelt háromféleképpen reagálhat:

a) ártatlannak vallja magát (to plead no guilty) ekkor tárgyaláson döntenek bűnössége vagy ártatlansága felől, b) bűnösnek tartja magát és beismerő vallomást tesz (top lead guilty) c) nem vitatja a vádat, és ezáltal gyorsabb eljárásra és enyhébb büntetésre számíthat, bár beismerő vallomást nem tesz.

<sup>37</sup> Kelemen Ágnes: i. m. 860. o.

<sup>38</sup> Farkas Ákos: Konszenzuális elemek a büntetőeljárásban. Magyar Jog, 1992/ 8. sz. 510. o.

<sup>39</sup> Uo. 510. o.

dulni.<sup>40</sup> Az Amerikai Ügyvédek Társasága ezért kötelezővé teszi a védők számára a magánnyomozás lefolytatását akkor is, ha a vádlott bűnösségét beismerő nyilatkozatot akar tenni.

A védőt a következő célok vezetik a vádalkunál:

- a) kellemesebb és gyorsabb az ügyet az ügyész dolgozószobájában megbeszélni, mint a főtárgyalásra felkészülni
- b) az ügyek elenyésző százalékában számíthatnak méltányos díjazásra,
- c) a titokban lezajlott alku elfed minden hanyagságot, hozzá nem értést,
- d) a sikeres vádalkut, mint eredményt tudja felmutatni védencének, míg az esküdszéki tárgyalás kimenetele bizonytalan, annak alapján lényegesen súlyosabb büntetésre van kilátás.<sup>41</sup>

A bíró részvételét illetően a vádalkuban különböző megoldások születtek, egyes eljárásjogok pl. Szövetségi Büntető Eljárásjogi Kódex kifejezetten megtiltja az alkuban a részvételét, míg más eljárások kifejezetten támogatják azt, hiszen így a bíró közvetlenül ellenőrizheti a megegyezés létrejöttének ténybeli és jogi alapját. A vádalku eredményét a bíróságnak jóvá kell hagynia, mely szerint formális bizonyítás nélkül, az iratok és a felek előadása alapján megvizsgálja a megegyezés tartalmát. Az USA-ban amennyiben a bíróság elfogadja a az egyezés eredményét, a büntetés neme és mértéke tekintetében nem hozhat attól alapjaiban minőségileg eltérő határozatot. Ha a társadalom védelme vagy a közhangulat megkívánja, vagy a cselekmény tárgyi súlya miatt a vádalku alapján kiszabható büntetésnél lényegesen súlyosabb büntetés kiszabása látszik szükségesnek, a bíró nem támogatja az egyezséget.<sup>42</sup>

A létrejött egyezés tartalma sokféle lehet. A vádlott oldaláról beismerést tartalmaz, míg az ügyész széles diszkrecionális jogának köszönhetően az alábbi kedvezményeket teheti:

- nem a legmagasabb büntetést fogja indítványozni, hanem a vádlott számára jóval kedvezőbbet,
- eltekint a súlyosbító körülményektől és a bűncselekmény enyhébben minősülő alakja szerint emel vádat,
- felfüggesztett büntetés kiszabását ígéri,
- más bűncselekményt nem hoz fel a vádlott terhére,
- a vádlott által elkövetett különböző bűncselekmények közül csak egyben tartja fenn a vádat stb.

Így a megállapodás tipikus tárgyai a következő témák lehettek az évek során formalizálttá vált eljárásnak köszönhetően (a végső írásos megállapodást az

<sup>40</sup> Uo.

<sup>41</sup> Uo. 511. o.

<sup>42</sup> Kelemen Ágnes: i. m. 860. o.

ügyész, a védő és a vádlott egyaránt aláírja, majd a bíróságnak történő átadás után a peranyag részévé válik):

1. Mely bűncselekmény esetében vallja be a vádlott a bűnösségét. Bizonyos esetekben a vádiratban nem szereplő bűncselekmények elkövetését ismeri be a vádlott. Ekkor a megállapodáshoz csatolni fogják vádiratban nem szereplő bűncselekményre vonatkozó információkat. (A bírónak a büntetés kiszabásánál figyelembe kell venni az ún. „bűncselekmény értékelési táblázatot” erre vonatkozóan is megegyezést tartalmaz a vádalku, amely ugyan nem köti a bírót, de általában elfogadásra kerül részéről.)
2. A vádalkut rögzítő megállapodásban benne foglaltatik, hogy a vádlottat (és esetleg más személyeket) milyen bűncselekményekkel nem fogják vádolni.
3. A vádalku tartalmazhat egy tanúzási kötelezettséget megállapító klauzulát. Ha a vádlott hamisan tanúzna, akkor a vád visszanyeri azon jogát, hogy az eredeti vádpontok alapján kérje a vádlott elítélését.
4. A büntetés mértéke állandó tárgya a megállapodásnak. Az ügyész magatartása háromféle lehet az eljárás vonatkozó részében: a vád hallgat, a vád támogatja a védelem enyhítési javaslatát, a vád felhívja a bíróság figyelmét a vádlott együttműködő magatartására, amely indirekt formája az előző esetnek.<sup>43</sup>

Eddig tehát a plea bargaining eljárás első szakaszát elemeztük, amíg az ügy bírósági jóváhagyásig nem kerül. Az eljárás második szakasza a megállapodás bírósági jóváhagyása, ami előkészítő tárgyaláson zajlik egyesbíró előtt. Az USA Legfelsőbb Bírósága határozatban kimondta, hogy mivel a bűnösség beismerésével számos alkotmányos jogáról lemond, a beismerés érvényességéhez szükséges, hogy az önkéntes és tudatos legyen, mert különben a due process (méltányos eljárás) alkotmányos elvébe ütközne.<sup>44</sup> Így tehát a bíróság nincs kötve a vádalkuhoz, ha az valamilyen lényeges formai (nem önkéntes beismerés, nem tudatos beismerés)<sup>45</sup> vagy tartalmi hibában szenved (a beismert vád nem megalapozott), illetve ha az egyezségben foglaltak a közösség érdekeit sértik.<sup>46</sup>

A beismerés önkéntességének megítélése soha nem volt problémamentes. Az önkéntesség megítélése összefügg azzal a követelménnyel, hogy a bizo-

<sup>43</sup> Robert W. Ogren: Az óvadék ellenében történő szabadlábra helyezés és a vádalku (lemondás a tárgyalásról) az Egyesült Államokban. CEELI Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés 1999. szeptember, 23. o.

<sup>44</sup> Grmela Zoltán: i. m. 369. o.

<sup>45</sup> Tudatos a beismerés, ha a terhelt tisztában van azzal a jogával, hogy miről mond le: vallomásteltet megtagadhatja, joga van az esküdtszéki tárgyaláshoz, joga van szembesítéshez, tisztában van vele, hogy kárjótételre kötelezhetik stb.

<sup>46</sup> A közösség érdekeit akkor sérti a vádalku, ha a rendelkezésre álló adatok szerint a bűncselekmény tárgyi súlya kiemelkedő vagy a kiszabható büntetés lényegesen enyhébb az adott esetben szükségesnél.

nyítékokhoz a vád és védelem egyformán hozzáférhessen. A beismerés nem tekinthető önkéntesnek, ha a terhelt azért teszi például, mert attól fél, hogy az ügyésznek előtte eltitkolt bizonyíték van. Az ügyész keltheti azt a látszatot, hogy döntő és megcáfolhatatlan bizonyítékai vannak, miközben egyáltalán nincs vagy csak gyenge bizonyíték van a kezében. Mindez alkalmas lehet arra, hogy a vádlottra nyomást gyakoroljon a beismerő vallomás megtétele érdekében.

Mindezeket figyelembe véve a bíróság az egyezséget vagy jóváhagyja vagy elutasítja, s ezt követően kitűzi a főtárgyalást. Ebben az esetben az ügyész és a védő *újabb alkudozásba* bocsátkozhat a főtárgyalásig, vagy pedig felkészülnek az esküdtszéki tárgyalásra, ahol az elutasított alku nem lehet figyelembe venni. Amennyiben az ügyész és a védő újabb alkudozásba bocsátkozott, akkor a bíróság elfogadja az egyezséget és már az előkészítő tárgyaláson ítéletet hoz. A fair eljárásnak a vádalku során is érvényesülnie kell, így az ügyészt a védőt és bíróságot tájékoztatási kötelezettség terheli a vádlott irányába és kötelesek az egyezségben foglaltak betartására.

Az ügyész, illetve a védő kötelezettségszegését, amennyiben nem tájékoztatják megfelelően a vádlottat, az előkészítő tárgyaláson meg lehet állapítani, ami a vádalku elutasítását eredményezheti. Ha viszont a bíróság nem tesz eleget figyelmeztetési, tájékoztatási kötelezettségének, a bűnösség beismerésén alapuló ítélet megtámadható és fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezheti azt, ha bizonyított, hogy a figyelmeztetés hiánya hatással volt a terhelt döntésére.<sup>47</sup> Ha az egyezséget akár az ügyész, akár a terhelt megszegi, a másik fél mentesül a vállalt kötelezettség alól. Ha az ügyész szegi meg az egyezséget, a terhelt beismerő vallomását visszavonhatja, azt a későbbiek során nem lehet a terhére figyelembe venni. Ha pedig a terhelt nem teljesíti a megállapodásban foglaltakat, az ügyészt nem köti ajánlata, visszatérhet az eredeti vádhoz. Mivel a büntetőeljárásban az ügyész és a terhelt nem egyenrangú szereplők, a megállapodás elsősorban az ügyészt, mint állami tisztviselőt terheli, vele szemben az elvárhatóság foka nagyobb. A gyakorlatban a vádalku megszegésével kapcsolatban jelentős problémák merülnek fel.<sup>48</sup>

Ha a bíróság elfogadja a megállapodást, nem szakadhat el attól alapjaiban, nem hozhat olyan döntést, amelyre a terhelt az alku elfogadáskor nem számított, különösen vonatkozik ez a büntetés nemére és mértékére. Így összefoglalásként a vádalkut amennyiben csoportosítani szeretnénk, akkor beszélhetünk:

<sup>47</sup> Grmela Zoltán: i. m. 370. o.

<sup>48</sup> Kelemen Ágnes: i. m. 864. o.

## vádalkuról

*szűk értelemben:* egy vagy több vádpontban foglalt bűncselekmény elkövetésének beismeréséért cserébe az ügyész a többi vádpont alóli felmentést ajánlja (felmentő megegyezés)

*tág értelemben:* az ügyész elfogadja a beismerést és cserébe enyhíti a vádat (enyhébb vádban megegyezés)

## ítéleti alkuról

*ítéletegyezés:* az ügyész megegyezhet a bíróval egy konkrét ítéletben

*ítélet indítványozására irányuló egyezés:* az ügyész indítványt tesz a bírónak, hogy az ítélet ne legyen ellentétes a vádlott által különösen kért ítélettel

és beszélhetünk még arról az esetről, amikor

az ügyész a bírónak indítványozza, hogy a később kiszabandó ítélet a vádlottal való egyezésen alapuljon.

Összességében az USA-ban a vádalku szerepét értékelve az alábbi statisztikai adatokkal szolgálhatunk: 1995-ben 43 852 vádlott, az elítéltek 92%-a élt a vádalku lehetőségével. Így csupán 10 000 vádlott ügye került tárgyalásra szövetségi szinten. A jelenlegi rendszerben lehetetlen lenne 40 000 további esetben rendes eljárást alkalmazni. De a személyi feltétel sem kielégítő ahhoz, hogy minden ügy tárgyalásra kerüljön. Még ha a személyi – intézményi feltételek rendelkezésre is állnának, az ügyészek akkor is igénybe vennék ezt az intézményt, hiszen bűnöséget kimondó ítélet születik, és anyagi megtakarításokkal is jár ez az eljárás.<sup>49</sup>

A vádalkut azonban több kritika is éri. Így a bírákat és az ügyészeket azért bírálják, mert munkaterhük csökkentése érdekében méltánytalanul enyhe büntetésekkel sújtják a bűncselekmények elkövetőit. Egy új keletű eset álljon itt ennek megerősítésre.<sup>50</sup> Az első a „Unabomber” eset, amikor Theodore Kascynski sorozatgyilkos szörnyű tetteit levélbombákkal hajtotta végre. A vád olyan vitatható vádalkut fogadott el, amely révén a gyilkos megmenekült a halálbüntetéstől. Az ügyészek az ügyben arra a véleményre jutottak, hogy értékeőbb egy biztos életfogytig tartó szabadságvesztést elrendelő ítélet, mint a halálbüntetést elrendelő határozat, amelynek elérése sokkal kétségesebb volt.

<sup>49</sup> Robert W. Ogren: i. m.

<sup>50</sup> Robert W. Ogren: i. m. 25-26. o.

## Vádalku Európában

A büntetőeljárási rendszerek ugyan eltérőek Európában, de Európában is hosszú idők óta gondot jelent az egyre növekvő számú bűnözés és a bűnüldöző hatóságok túlterheltsége. Nem véletlen tehát, hogy a hasonló nehézségekkel küzdő jogrendszerek a kontinentális jogrendszer hagyományaihoz, sajátosságaihoz igazítva, átvették a vádalku alkalmazását. A hagyományos kontinentális tárgyalási rendszer modernizációjában Spanyolország és Olaszország játszott úttörő szerepet.

### *Spanyolország*

A spanyol büntetőeljárásban 1882 óta ismert a bűnösség beismeréséhez kapcsolódó speciális eljárás, a *conformidad*. A beismerésnek ebben a sajátos formájában a vádlott egyetérthetett az ügyész által emelt váddal, és ez által lemondott a tárgyaláshoz való jogáról. Az eljárás menete következő volt:

1. Az ügyész a vádiratot megküldte a vádlottnak, melyben a büntetés mértékére is indítványt tett.
2. A vádlottnak nyilatkoznia kellett a vádpontok tekintetében, beleértve a büntetés mértékét is.

Az olyan bűncselekményeknél, ahol az indítványozott büntetés a 6 év szabadságvesztést nem haladta meg, a vádlott a bűncselekmény elkövetését és a büntetés mértékével való egyetértését kinyilvánította. Ilyen esetben a bíróság – ha elfogadta azt – bizonyítási eljárás nélkül szabta ki a büntetést, amely során lehetőség volt az indítványozott büntetés enyhítésére is.

1989-ben megindult reformfolyamat eredményeképpen kibővítették eme eljárást azzal, hogy:

az indítványozható büntetés mértékét, megemelték 12 évre

kibővítették azoknak az ügyeknek a körét, melyeknél a *conformidad* alkalmazható

lehetővé tették, hogy a vádiratra a terheltnek és a védőjének ne kelljen kategorikus nyilatkozatot tenni, elegendő valamilyen megjegyzést hozzáfűzni, ami az ügyésszel való kapcsolatfelvételt szolgálja.

Az újabb szabályozás szerint elegendő az ügyésszel való kapcsolatfelvétel elősegítése, mely lehetővé teszi a felek tanácskozását a tárgyalást megelőzően. Ennek eredményeként a főtárgyalás kezdetén a vádlott elismerheti a vádat, ha az a korábbihoz képest a büntetésre tett indítvány tekintetében a javára megváltozott.<sup>51</sup>

---

<sup>51</sup> Farkas Ákos: i. m. 511. o..

*Olaszország*

Az 1989-ben hatályba lépett új és haladó szellemű büntető eljárásjogi törvény célja az igazságszolgáltatás hatékonyságának fokozása mellett a terhelt személyes szabadságának fokozottabb védelme volt. Az igazságszolgáltatás egyszerűsítését és gyorsítását ötféle külön eljárás szolgálja. Ezek közül a *patteggiamento* (a büntetés alkalmazásának indítványa), a plea bargaining olasz változatának tekinthető. A lényege, hogy az ügyész a védő és a terhelt kérelemmel fordulhat a főtárgyalás megnyitásáig a bíróhoz egy olyan büntetés kiszabása iránt, amelyben megállapodtak. Európában először az olasz törvényhozás tett kísérletet a vádalku beépítésére a kontinentális jogrendszerbe az 1981. november 24-i 689. számú törvénnyel.<sup>52</sup> Az új törvényben a patteggiamento alkalmazási területe kiszélesedett és használata praktikusabbá vált. Korábban az alkalmazás feltétele az volt, hogy az elkövetett bűncselekményt három hónapnál nem hosszabb tartamú szabadságvesztéssel fenyegezzék, az új törvény ezt háromévi szabadságvesztésre emelte fel<sup>53</sup> és a terhelt az ügyéssel a büntetés tekintetében megegyezzen és ezt bármelyik fél kezdeményezheti, a bíróság elé terjesztésre azonban csak a vád és védelem közös megegyezése esetén van lehetőség. A vádalkura vonatkozó indítványban pontosan meg kell határozni az előírányzott büntetés fajtáját:

egyharmadával csökkentett büntetés,

pénzbüntetés,

szabadságvesztés, mely csak akkor indítványozható, ha mértéke a csökkenés után a két évet nem haladja meg.<sup>54</sup>

Attól függően, hogy a megállapodást mikor terjesztik a bíró elé külön ülésen, előkészítő ülésen, előkészítő tárgyaláson vagy főtárgyaláson dönt annak elfogadásáról. Ha a bíró úgy ítéli meg, hogy elegendő ténybeli alap van, a vádemeléshez és a terhelt megállapodása önkéntes volt, illetve a kért büntetés nem akadályozza a társadalmi rehabilitációját, akkor elfogadja a megállapodást.

Fontos tény, hogy az olasz vádalkunál a bírónak *nincs mérlegelési joga*, az indítvánnyal vagy egyetért, vagy egészben elutasítja. A bíróság az iratok alapján vizsgálja meg a jogi minősítést és az ügy körülményeinek (enyhítő, súlyosító) felek általi mérlegelését, és akkor fogadja el az indítványt, ha ezeket helyesnek tartja. A bíró az eléterjesztett akták alapján tehát csak azt vizsgálhatja, hogy a felek ügyét jogilag helyesen ítélték-e meg, illetve az előírányzott büntetés megfelel-e a jogi előírásoknak.

<sup>52</sup> Pusztai László: Az új olasz büntető eljárási törvény a hazai kodifikáció nézőpontjából. Magyar Jog, 1981/4. sz. 239. o.

<sup>53</sup> Farkas Ákos: i. m. 512. o.

<sup>54</sup> Pusztai László: i. m. 241. o..



### Németország

Németországban a vádalkut nem felülről jövő reform vezette be, hanem hosszú évek során szokásjogi jelleggel működött. A helyzetet nehezítette az a tény, hogy nem volt egyetértés a megegyezés fogalmát és elnevezését illetően sem.<sup>55</sup> Éppen ezért a fellebbezési bíróságok és Szövetségi Legfelsőbb Bíróság kezdte némiképp szabályozni azáltal, hogy az egyes esetekben elvi értékű állásfoglalásokat tett. Németországban a megegyezésnek (amely folytatható tárgyalás előtt és tárgyalás idején is) három típusa különböztethető meg.

Az első forma, amikor az ügyész *mellőzheti a vádemelést* a kevésbé súlyos bűncselekmények esetén, ha az elkövető bűnössége csekély fokú, és a társadalomnak nem fűződik érdeke az elkövető büntetőjogi felelősségre vonásához. Az ilyen ügyekben az ügyész felajánlhatja a védőnek, ha a vádlott pl. bizonyos pénzösszeget fizet valamely jótékonyági szervezetnek, akkor ezzel befejezi az eljárást.<sup>56</sup> A megegyezési eljárás gyorsan elterjedt, és az alkudozás kerete túllépte a csekély fokú bűncselekményi határt, mert előfordult már 100 000.- DM kárt okozó bűncselekmény is az ilyen formán elintézett ügyek között.<sup>57</sup> Az alku az ügyész és a védő között zajlik, a vádlott nem vesz benne részt. Számára az előnyt az jelenti, hogy elkerülheti az eljárással járó terheket. A bíró jóváhagyására szükség van, melyet gyakorlatilag fenntartás nélkül megad.<sup>58</sup>

A második esetkörbe a büntetőparancs kerül, amelynek alkalmazását a német jogban, majd az egyes külön eljárások nemzetközi összehasonlításánál elemzem, mivel itt most csak a vádalkuhoz kapcsoló nemzetközi megoldásokat vizsgáljuk.

A harmadik forma a vádlott beismerő vallomáshoz kapcsolódó forma, amely leginkább hasonlít az amerikai vádalkuhoz. Az alkudozás a formális vádemelés előtt zajlik az ügyész és a védő között. A beismerésért cserébe az ügyész a vádat az elkövető által elkövetett különböző bűncselekmények közül egy cselekményre korlátozza, vagy pedig a tárgyaláson enyhébb büntetés kiszabását javasolja.<sup>59</sup>

Az alkura lehetőség van a tárgyalás menete közben is. A nagy terjedelmű, bonyolult ügyekben, mikor az eljárás nagyon hosszúnak ígérkezik, a vádlott dönthet úgy, hogy a tárgyalás elején, amikor a bíró kihallgatja, még nem tesz beismerő vallomást, de az ügy előrehaladtával azonban az ügy megéri az alkura. A vádalku annak ellenére, hogy széles körben elterjedt, nem része a büntető-eljárási törvénynek. Ebben közvetve állást foglalt a Legfelsőbb Bíróság, mikor a

<sup>55</sup> Absprache, Verständigung, Vereinbarung.

<sup>56</sup> Hermann Joachim: i. m. 305. o.

<sup>57</sup> Kertész Imre: Megállapodás az elkövetővel. Belügyi Szemle, 1993/10. sz. 21. o.

<sup>58</sup> Hermann Joachim: i. m. 305. o.

<sup>59</sup> Uo.

megegyezés törvényessége mellett szállt síkra azzal, hogy helyt adott a fellebbezésnek abban az esetben, mikor a bíróság ítéletében túllépte a büntetési tételnek azt a határát, melyet a megegyezés alkalmával ígért.<sup>60</sup>

A német jogtudósok egy része azzal indokolva bírálja az ügyek elintézésének ezt a megegyezési módját, hogy az eljárás alapelveivel nincs összhangban és túl nagy nyomást jelent a vádlott számára. A német bírák, ügyészek és védők többsége azonban támogatja az alkut, ezért a gyakorlatban tovább is alkalmazzák<sup>61</sup> annál inkább, mert a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy nem törvényellenes a megegyezés, ha egyébként megfelel az alkotmányos elveknek.<sup>62</sup>

Végül a vádalku kapcsán fontos ismertetni a *vádalku ellenzőinek véleményét*, így Albert W. Alschulerét<sup>63</sup>, aki az esetet hozta fel, amikor egy bíró kifejtette a tőle tanácsot kérő ügyvédnek az általa követett elvet, miszerint ha a vádlott nagyon nem akar megegyezni és ragaszkodik a tárgyaláshoz, annak kétszer olyan hosszú büntetést fog kiszabni amiatt, hogy ezáltal kölcsönösen vesztesgetik egymás idejét. Kétségtelenül súlyos nyomásgyakorló hatása van tehát a bírói részvételnek: ha a vádlott ugyanis látja, hogy a bíró mindenképpen alkut akar, akkor félő, hogy azért megy bele az alkuba, mert attól tart, hogy a tárgyalás esetén súlyosabb büntetést kap.

### Summary

*In my study I tried to give an overview about the place and historical development of criminal procedure law: Waiver of the Trial*

*Section 533 In the case of the procedure conducted based on a waiver of the trial, the provisions of this Act shall be applied with the derogations stipulated in this Chapter. Section 534 (1)<sup>64</sup> At the motion of the prosecutor, in a procedure instituted due to a criminal offence punishable by a maximum of eight years' imprisonment by law, the court may establish the guilt of the accused in a judgement delivered at a public session and may impose a sentence, if the accused waives his right to a trial and pleads guilty. Neither the private accuser, nor the substitute private accuser may motion for a procedure based on a waiver of the right to a trial.*

---

<sup>60</sup> Kertész Imre: i. m. 18. o.

<sup>61</sup> Hermann Joachim: i. m. 305. o.

<sup>62</sup> Kertész Imre: i. m. 18. o.

<sup>63</sup> Alschuler, Albert W.: Implementing the criminal defendant's right to trial: Alternatives to the plea bargaining system. The University of Chicago Law Review, 1983, Vol. 50, 1938-1956 in: Tarr Ágnes: A vádalku szabályozásának egyes kérdései. In: Tanulmányok dr. Kovács Andor professzor születésének 120. évfordulójára. Debrecen, 2004, 158. o.

*But, the waiver of trial may also be applied in the case of an offender having committed a criminal offence in conspiracy (Section 137.8 of the Penal Code) and has closely co-operated with the prosecutor and the investigating authority in the course of the investigation to prove the criminal case, but the investigation has not been terminated for any reason, even if the criminal offence is punishable by more than eight years' imprisonment by law.*

*Prosecutor taking into account the circumstances of the case, thus in particular the person of the defendant and the criminal offence committed, the prosecutor may initiate in the indictment the adjudication of the case at a public session, if the defendant*  
*a) made a confession, admitting also his guilt in the course of the investigation, and*  
*b) motions for the adjudication of the case at a public session.*

*The waiver of trial, the court shall act as a single judge and hold a public session. At the public session the attendance of the prosecutor and the defence counsel shall be statutory. The preparation of the public session shall be governed by the rules pertaining to the preparation of a trial.*

*In my study I also tried to show the proceed of the plea bargaining and the rules of this proceeding in other countries*